

nem univerzumu, ki vsaki kulturi omogoča, da premišlja in govori sama o sebi; značaj, zaradi katerega še govorimo (čeprav ne vidimo več tkalcev, ki tkejo za sosednjimi vrati), da se »tkejo razmerja«, »se snujejo spletke«, »se trgajo niti« itn.

To so zgovorni kazalci osrednje vloge, ki jo je imelo blago v družbenih normah in v vrednostnem sistemu. Zato se je tudi v naši kulturi, tudi v Furlaniji, blago stoletja uporabljalo za poudarek, označitev, potrditev in utrditev meje med moškimi in ženskami, mladimi in starimi, bogatimi in revnimi, delovnim in praznjim, med svetim in profanim.

Fantje so podarjali »golarines« (ovratne rute), da bi navezali stike z dekleti; da bi prekinjale stike s sosedami, so ženske dvignile krilo. Ljudje

so puščali cerkvi obleke za zaobljubo (na razstavi so čudoviti obredni parametri takšnega laičnega izvira); revežem so v oporokah zapuščali rjuhe; da bi preživeli, so ljudje zastavljali vezeno perilo; bolne so zdravili z merjenjem z vrvico; za čaranje so dojenčkom kradli povoje; da bi se rešili urokov, so ponoči stekali srajce na križiščih.

Svet tkanin je z vsenavzočnostjo v vseh družbenih plasteh pomemben ključ za prepoznavanje ekonomskih, socialnih, etičnih in estetskih mehanizmov vsake kulture. Tudi v Furlaniji mora biti ta celostna zgodovina še spoznana.

Gian Paolo Gri

Prevedla
NADA PRIMOŽIC

POSAMEZNIK, KONGRES, PRIŠTINA

33. KONGRES ZVEZE FOLKLORISTOV JUGOSLAVIJE,

V dneh od 24. do 28. septembra leta 1986 je bil v Prištini 33. kongres Zveze folkloristov Jugoslavije. Poleg jugoslovanskih razpravljalcev so se ga udeležile tudi delegacije iz tujine (iz Nizozemske, Češke, Sovjetske zveze, Bolgarije, ZR Nemčije, Norveške, Kitajske ..., iz Turčije celo delegacija z devetimi člani). Kongres ni bil organiziran v okviru SR Srbije, pač pa ga je prvič samostojno pripravila AP Kosovo.

Opazovalcu, ki prvič prihaja na takšen kongres, je vse novo, tako potek kongresa kakor tudi celotno dogajanje okrog njega. Ker pa je prihod na kongres v Prištino tudi prvo srečanje s tem mestom, je to kar dvojno prvo srečanje. In zato se moraš najprej razgledati po neznanem mestu in šele nato lahko zadihša s kongresom.

In kaj vidiš? Veliko novih, zelo lepih zgradb je posejanih po Prištini (nova, študijska knjižnica kupolaste konstrukcije iz stekla in marmorja, športno-kulturno središče Bora e Ramiz z zanimivo arhitekturno rešitvijo, nova Filozofska fakulteta, Grand hotel Priština...) in vse to daje vtis, da se je mesto komaj začelo oblikovati. Ko pa stopiš bliže in vidiš poškodovane stopnice, razbita okna, neurejeno okolico, dobiš občutek dvojnosti:

lepote in popolne zapuščenosti tega mesta. Tako nekako je bilo tudi s kongresom in kongresniki. Prijazni organizatorji so kongresnike sprejeli, jih namestili v Grand hotel Priština, v hotel »Božur«..., začeli s slovesno otvoritvijo kongresa v veliki dvorani Filozofske fakultete, prezrli pa so marsikaj pomembnega.

Toda preden začnemo s kritiko, moramo najprej razčleniti celoten potek kongresa, njegovo vsebino in rezultate.

Znanstveniki so nova spoznanja predstavili z branjem referatov, ki je potekalo na Filozofski fakulteti v Prištini. Kongresniki so bili razporejeni po strokah v tri sekcije: sekcija za raziskovanje ljudske književnosti, etnomuzikološka sekcija in sekcija za otroško folkloro. Predavanja po sekcijah so potekala v dveh ali celo treh dvoranah hkrati, tako da so bila širša plenarna razpravljanja nemogoča. Teme raziskav so bile razporejene v dve glavni skupini in nato še v podskupine po sekcijah.

I. FOLKLORA KOSOVA

II. KONTINUITETA IN SPREMEMBE V LJUDSKEM USTVARJANJU

a) Razmerje med vaškim in mestnim okolje

b) Folklor v sredstvih javnega informiranja

RAZPOREDITEV TEM ZA POSAMIČNE SEKCIJE:

1. Za ljudsko književnost
 - a) Južnoslovska in albanska epika
 - b) Teoretični in praktični aspekti klasifikacije ljudske književnosti
2. Za etnomuzikologijo
 - a) Instrumentalna glasba in ljudski instrumenti
 - b) Ljudska in strokovna etnomuzikološka in etnokoreološka terminologija
3. Za otroško folkloro
 - a) otroška folkloro v šoli
 - b) ljudske otroške športne igre

Teme so bile nedvomno zelo zanimive, poskusi osvetljevanja pa zelo različni:

Blaže Petrovski je v svojem prispevku govoril o kontinuiteti in spremembah v makedonskem junaškem epu, Vasilie G. Barba iz Freiburga je spregovoril o aromunskem ljudskem pesništvu Makedonije, Zdravko Blažekovič se je lotil problema komercializiranih folklornih skupin v urbanih okoljih druge polovice 19. stoletja, Bahtir Sheholli je razpravljalo o spremembah tonskega niza v albanskem ljudskem glasbenem ustvarjanju...

Ker so bili udeleženci razporejeni v tri skupine in so predavanja potekala istočasno v dveh ali treh dvoranah, je bilo nemogoče slišati vse referate, ki so te zanimali. In od prijavljenih dvestodvajsetih referatov je bila prebrana komaj polovica.

Tako se je začel zelo ambiciozni načrt organizatorjev in njihov trud počasi drobiti in dobivati razpoke (tako kakor posamične zgradbe v Prištini...). Kvaliteta referatov je bila zelo različna: mešanje srednješolskih referatov z znanstveno dovršenimi izdelki. Udeleženci so referate brali v materinščini, prevodov ni bilo, le tu in tam kakšen povzetek v srbohrvaščini in tako je bilo onemogočeno razumevanje in nato razpravljanje o danem problemu. Diskusije so bile zato zelo okrnjene, le včasih je bilo nekaj živahnih razpravljaj, posebno v etnomuzikološki skupini. Ta sekcija je bila najbolj homogena, živahna in ustvarjalna.

Slovenski prispevek za ta kongres je bil ustrezen. Marko Terseglav je razpravljalo o »podeželskih« pesmih v mestu, študentki etnologije Marina Jurkota in Spela Pahor sta se lotili problema kontinuitete ustne tradicije v Istri, Julijan Strajnar pa je govoril

o nekaterih problemih dokumentacije ljudske instrumentalne glasbe in glasbil.

In rezultati? Vsak od udeležencev tega kongresa je pokazal ustvarjalni napor, a posebno novih prispevkov k raziskovanju ljudske umetnosti ni bilo. Prevelika specializiranost referatov je onemogočila širši vpogled na področje albanskega ljudskega ustvarjanja, primerjava z južnoslovskim pa je bila preveč splošna.

Vse drugo na kongresu: družabna srečanja, prireditve, izleti, je bilo dobro zamišljeno, a neustrezno usrečeno. Zal ni bilo nekega stalnega večjega prostora, kjer bi se udeleženci lahko družili in spoznavali. Tako je bilo videti tuje goste, kako sami tavajo po Prištini, ne da bi vedeli, kam naj gredo, s kom naj se pogovarjajo...

Zdi se, da je eden od namenov kongresa na tako nepoznanem in zanimivem področju, kakršno je Kosovo, spoznati tudi folkloro Kosova širše: ljudsko podobo tega področja, ljudi Kosova v njihovem vsakdanjiku. Spoznati bi morali živost ljudskega in vdiranje sodobnega v življenje tamkajšnjih ljudi in v njihove navade. Tega niso pokazali ne referati, ne razprave, ne plenarne seje. Delček ljudskosti smo videli na folklornem večeru v njihovem športno-kulturnem centru Bora e Ramiz, kjer sta bili zelo zavzeto in zanimivo prikazani albanska in srbska folkloro Kosova. Plesi, glasba, noša in šege, so bili zelo živi in barviti.

Še več »folklore« pa smo videli ob sprehodih po Prištini, ko smo zašli iz središča v male uličice, na trg, se spoznavali z ekotiko in »estetiko grdega«, z ljudmi, ki so bili prijazni, živahni, a tudi mrki z umaknjenimi pogledi. Ko smo se odpeljali na ogled znamenite pravoslavne cerkve Gračanice nekaj kilometrov zunaj Prištine, smo videli nekaj vaškega utripa. Jasno je postalo, da je barva Kosova tu in ne v Grand hotelu Priština.

V kakšnem razmerju so se torej znašli posameznik, kongres in Priština? Takole nekako: posameznik je spoznal delovanje kongresa, si nabral nekaj spoznanj iz stroke, doživel ožračje kongresa in poseben čar Prištine.

Zato je zanj ta nova skušnjava vsekakor pomembna. 33. kongres Zveze folkloristov Jugoslavije je torej zanimivo doživetje.

Marjetka Golež